

УДК 330.138.11:658.11.009.12

РОССОЛ Л., магістрант

Науковий керівник – СІРЕНКО Н., д-р екон. наук

Миколаївський національний аграрний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто проблемну ситуацію у сфері розвитку сільського господарства України. Досліджено напрямки і можливості застосування нових підходів до економічної політики підприємств. Проаналізовано умови формування й реалізації нового механізму управління витратами та ціноутворення, обґрунтовано необхідність його впровадження на підприємствах, враховано економічні заходи відпрацювання моделі управління розвитком сільськогосподарських підприємств у кризових умовах.

Ключові слова: витрати, конкурентоспроможність, управління витратами, управлінський облік.

Постановка проблеми. Світова криза на сучасному етапі розвитку суспільства негативно вплинула на всі галузі економіки. Підвищуються ціни на первинні ресурси виробництва (сировина, матеріали, енергоресурси та ін.), знижується якість товарів та послуг. Причини цих негативних тенденцій лежать не тільки в площині неадекватних дій управлінців усіх рангів, але і в наукових недоробках та в безсистемності державної політики. Перехід до нових умов господарювання, що характеризуються неврівноваженими ситуаціями, потребує наукового переосмислення багатьох економічних понять. Серед них, поза сумнівом, особлива роль належить таким поняттям: витрати, собівартість і технології управління витратами на підприємстві.

Проблема управління витратами актуальна для усіх підприємств національної економіки. Вирішення цієї проблематики дозволяє суттєво збільшити конкурентоспроможність підприємства. Проте слід відзначити, що витрати вкрай рідко розглядають як системний об'єкт управління, а рішення у цій сфері зазвичай приймаються поспіхом і необґрунтовано, здебільшого як реакція на зміни умов господарювання під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теорії управління витратами підприємства присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких можна виділити: Дж.Фостер, О. Орлов, С. Шаповалова, Н. Бугас, О. Герасименко та ін. Але, незважаючи на це, в умовах функціонування ринку, які постійно змінюються, питання щодо ефективного управління витратами підприємства залишається актуальним.

Мета дослідження полягає у розробці загальних рекомендацій щодо зниження витрат на виробництво продукції рослинництва та концептуальних положень щодо підвищення його результативності.

Матеріали і методика досліджень. Матеріалами для дослідження слугували наукові праці та доробки вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів стосовно дослідження питання управління витратами на підприємстві. Основні результати дослідження висвітлені за допомогою методів порівняння та узагальнення та методу прогнозування.

Результати досліджень та їх обговорення. Теперішнє становище вітчизняних суб'єктів господарювання свідчить про необхідність розробки та впровадження в діяльність підприємств аграрного сектору України дієвих механізмів управління витратами.

Вишальним фактором виживання підприємства в конкурентній боротьбі є його вміння ефективно господарювати та управляти ресурсами. Кожен з видів діяльності, передбачений для досягнення встановлених цілей, неможливий без здійснення певних витрат. Для того, щоб отримати результат діяльності, повинен відбутися процес використання ресурсів, представлений витратами. Саме тому витрати відіграють значну роль у життєдіяльності усіх суб'єктів господарювання.

Витрати являють собою вартісне відображення абсолютної величини спожитих ресурсів, які необхідні для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства та досягнення поставленої ним мети [1, с.175].

В економічній науці існує два підходи до визначення витрат – бухгалтерський і економічний. Економічні витрати мають також іншу назву: «альтернативні» або «внутрішні», на відміну від бухгалтерських, які є зовнішніми витратами.

Національними стандартами витрат визначено як зменшення економічної вигоди у вигляді вибуття активів, або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Витрати підприємства на рівні виробничих структурних підрозділів виступають у формі виробничої собівартості продукції [2, с.176].

Якщо розглядати витрати в аспекті підвищення конкурентоспроможності, то можна констатувати, що в них відображаються всі сторони господарської діяльності підприємств, а також їх досягнення та недоліки. Рівень конкурентоспроможності пов'язаний з обсягом та якістю продукції, використанням робочого часу, сировини, матеріалів, устаткування, витратами на оплату праці, що проявляється у розмірі собівартості продукції, яка безпосередньо включається до витрат підприємства. Саме тому оптимізація і управління витратами підприємства надають змогу позитивно впливати на рівень конкурентоспроможності підприємства (рис. 1).

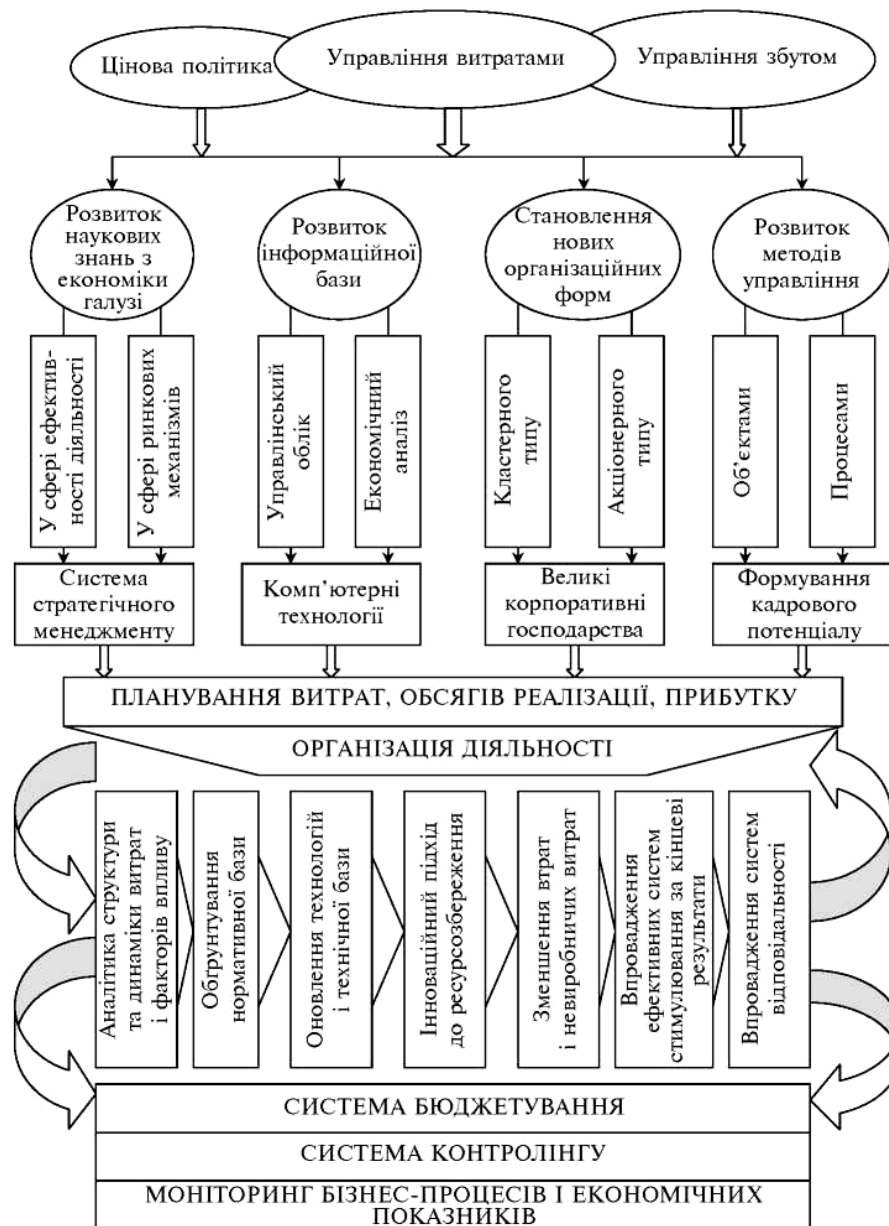

Рисунок 1 – Модель управління витратами та система заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства

Управління витратами підприємства – це процес цілеспрямованого формування оптимального їх рівня за відповідними видами, місцями виникнення, носіями та іншими ознаками. Критерієм оптимізації виступає мінімум витрат. Низький рівень витрат дає змогу

підприємству отримати певні конкурентні переваги на ринку, вільно проводити цінову політику та, за інших рівних умов, досягати більшої величини прибутку. Однак, зниження витрат є важливим завданням, але не основною метою процесу управління ними, оскільки зменшення витрат може супроводжуватися зниженням якості виробленої продукції і сервісного обслуговування покупців, відмовою від виробництва і реалізації тих видів продукції, які користуються попитом, але потребують здійснення значних витрат тощо. Ефективна система управління витратами має функціональний та організаційний аспекти. Для створення ефективної системи управління витратами на підприємстві передбачається вирішення таких організаційних аспектів:

- формування облікової політики для цілей управління витратами;
- розробка стандарту управління витратами;
- розробка Положення про центр (відділ) управління витратами;
- створення центру (відділу) управління витратами;
- формування переліку посад центру (відділу) управління витратами;
- розробка посадових інструкцій та анкет керівника й фахівців центру (відділу) управління витратами;
- формування карти показників для цілей аналізу витрат та оцінки ефективності системи управління витратами підприємства;
- розробка форм управлінської звітності.

Організація ефективної діяльності будь-якого підприємства залежить від якості управління, яка, в свою чергу, залежить від своєчасного отримання менеджером достовірної інформації про стан об'єкта управління. Стратегічне управління передбачає створення системи механізмів та важелів управління підприємством та спрямована на розробку та затвердження схем управління, посадових інструкцій, повноважень та інших нормативних документів для досягнення спільної мети.

Процес виробництва продукції передбачає наявність відповідного ресурсного забезпечення, величина якого має істотний вплив на рівень економічного розвитку підприємства. Саме тому кожне підприємство або виробничий підрозділ повинні володіти інформацією про рівень витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) [3, с.30]. Цей фактор важливий в умовах ринкових відносин, оскільки рівень витрат на виробництво продукції впливає на конкурентоспроможність підприємства та його економіку в цілому. Більшість вітчизняних управлінців дійшли висновку, що лише адекватне управління витратами на всіх етапах виробничого процесу дозволить покращити діяльність підприємств та знизити витрати. Слід відзначити, що підприємства за аналізу результатів діяльності керуються виключно визначенням фінансових показників, що обумовлено доступністю інформації. Але ці показники мають ретроспективний характер, тобто дають уявлення про результати фінансової діяльності минулого періоду, що суттєво зменшує їх цінність для прийняття стратегічних управлінських рішень [4, с. 68].

До мінімізації витрат призводить і систематичне зростання цін та тарифів на всі види ресурсів. Практика підтверджує, що майже на кожному підприємстві є резерви для зниження витрат до збалансованого рівня, який дозволить домогтися росту економічної та ефективної діяльності, а також підвищення конкурентоспроможності за гнучкого управління господарською діяльністю.

Гнучке управління витратами дозволяє швидко прорахувати наслідки різних змін зовнішнього середовища підприємства та прийняти вірні управлінські рішення [5, с. 55]. Але при цьому необхідно враховувати, що зниження витрат на виробництво продукції підприємства – складний процес, який вимагає від усього виробничого колективу підприємства дотримання запланованих витрат трудових, матеріальних та енергетичних ресурсів, ефективного використання обладнання, а також пошуку резервів економії ресурсів. Отже, основними напрямками зниження витрат на виробництво продукції можуть стати:

- постійне оновлення виробничих технологій, в тому числі ресурсозберігаючих;
- забезпечення оптимальної роботи та завантаженості виробничих потужностей, що призведе до зменшення зносу обладнання та незавершеного виробництва;
- поліпшення організаційної діяльності підприємства, яка дозволить скоротити робочий час, тривалість виробничого циклу та простої;
- чітке дотримання технологічної дисципліни, що спричинить зменшення витрат;

- застосування ефективних систем внутрішнього контролю та відносин з метою сприяння економії усіх видів ресурсів та контролю за якістю продукції;
- скорочення витрат на управлінський персонал та збільшення його ефективності.

Висновки. Впровадження гнучкої системи управління витратами необхідне на кожному підприємстві для мінімізації витрат, підвищення якості продукції та збільшення конкурентоспроможності як продукції, так і самого підприємства. Здійснення зазначених функцій покладається на керівництво підприємства, що особливо актуально для тих підприємств, які функціонують за недосконалої системи вітчизняного обліку витрат.

Окрім того, на всіх рівнях управління витратами має вирішуватись завдання щодо управління ними, а саме, на рівні підприємства та в місцях їх утворення. Також слід шукати додаткові ресурси зниження поточних витрат у структурних підрозділах, а на рівні підприємства – впроваджувати стратегію ефективного ресурсозбереження у довгостроковій перспективі. Заходи щодо їх зниження повинні бути скоординовані, щоб, по-перше, гарантувати якість продукції, по-друге – мотивувати персонал до пошуку прихованих резервів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Леонов Я. Система управління витратами як фактор підвищення конкурентоспроможності / Я.В. Леонов, Ю.С. Герасименко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1. Т. 2. – С.175.-183.
2. Качмарик Я. Витрати підприємства та шляхи їх оптимізації / Я.Д. Качмарик, О.С. Верещинська // Науковий вісник НЛТУ. – 2009. – №17.4. – С.174-177.
3. Корінько М. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / М. Корінько, Г. Тітаренко // Економіка та управління підприємствами. – 2009. – №9(99). – С.126-132.
4. Шаповалова С. Основні властивості затрат підприємства / С. Шаповалова – 2008. – №2(80). – С.144.-147.
5. Гибкое управление затратами и прибылью (маржинальный подход) / О. Орлов // Економіст. – 2009. – №2. – С.24-29.
6. Костенко О. Управління витратами підприємства в процесі формування його фінансової результативності / О.М. Костенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів та природокористування України. – 2009. – №144. – С.56-61.
7. Шапіро І. Управління витратами як фактор підвищення конкурентоздатності підприємства / І.А. Шапіро, К.Ф. Ковальчук // Збірник наукових праць КНТУ. – 2009. – №15. – С.67-74.

REFERENCES

1. Leonov Ya. Systema upravlinnya vutratami yak factor pidvuschennya konkyrentospromozhnosti / Ya.V. Leonov, Yu. S. Herasymenko // Buleten' Mizhnarodnogo Nobelivskogo ekonomichnogo foryumu. – 2010. – № 1. Tom 2. – S. 175.-183.
2. Kachmaryk Ya. Vutratu pidpruemstva ta shlyahu ih optimizacii/ Ya. D. Kachmaruk, O. S. Vereschins'ka // Naykovuj visnuk NLTU. – 2009. №. 17.4. S. 174-177.
3. Korin'ko M. Konceptyal'ni osnovu upravlinnya vutratamu syb'ektiv gospodarjuvannya v umovah ydoskonalennya runkovuh vidnosun /M. Korin'ko, G. Titarenko // Ekonomika ta upravlinnya pidpruemstvamu. – 2009. – №. 9 (99). S. 126-132.
4. Shapovalova S. Osnovni vlastuvosti zatrat pidpruemstva / S. Shapovalova – 2008. №. 2 (80). – S. 144.-147.
5. Orlov O. Gibkoe upravlenie zatratamu u pribul'ju (marzhinal'nyj podhod) // Economist. – 2009. – №2. – S. 24-29.
6. Kostenko O. Ypravlinnya vutratamu pidpruemstva v processi formyvannya jogo finansovoi rezul'tatuvnosti / O. M. Kostenko // Naykovuj visnuk Nacional'nogo yniversutety bioesyrsiv ta prurudokorustyvannya Ukrainu. – 2009. №. 144. S. 56-61.
7. Shapiro. I. Ypravlinnya vutratamu yak factor pidvuschennya konkyrentospromozhnosti / I. A. Shapiro, K. F. Kovalchuk // Zbirnik naykovuh prac' KNTU. – 2009. №. 15. – S. 67-74.

Система управления затратами как фактор повышения конкурентоспособности предприятия

Л. Россол

В статье рассмотрена проблемная ситуация в сфере развития сельского хозяйства Украины. Исследованы направления и возможности применения новых подходов к экономической политике предприятий. Проанализированы условия формирования и реализации нового механизма управления расходами и ценообразования, обоснована необходимость его внедрения на предприятиях, учтены экономические мероприятия отработки модели управления развитием сельскохозяйственных предприятий в кризисных условиях.

Ключевые слова: расходы, конкурентоспособность, управление затратами, управленческий учет.

Надійшла 30.10.2014 р.